

Kdo si želi ponovitve totalitarnega zla?

Ob deseti obletnici odkritja pomnika žrtvam vseh totalitarnih režimov se pred bližajočim evropskim dnevom spomina na žrtve totalitarizmov velja zamisliti ob aktualnem dogajanju na tem pomembnem, a zelo razdeljenem javnem polju.

✉ Dr. Andreja Valič Zver, zgodovinarica, nekdanja direktorica Študijskega centra za narodno spravo, predsednica Sveta Inštituta dr. Jožeta Pučnika |
📧 STA/Bor Slana, Xinhua; Arhiv Demokracije

Leta 2014 je pred ameriškim veleposlaništvom v Ljubljani pomnik postavil takratni ameriški veleposlanik Joseph A. Mussumeli. Spominja na hude čase, ko so fašizem, nacionalni socializem in komunizem teptali dostojanstvo slovenskega človeka, govori pa tudi o mogočnosti boja za slovensko osamosvojitve ter o pogumu in sočutju, ki ga potrebujemo za danes in jutri. Čeprav v javnem diskurzu mnogokrat obstajajo nasprotna mnenja, je človeško sočutje ključni element pravega procesa, ki je na Slovenskem tolikokrat popljuvan in osovražen, in tako zelo potreben za naš obstanek in razvoj. Že vrabci čivkajo, da so nujni tudi ključni premiki na področju politike, pravosodja, ekonomije, izobraževanja, medijev in drugje. Dejstvo je, da Slovenija sodi med manj uspešne tranzicijske zgodbe, saj v večini kazalnikov vse bolj zaostaja za nekdanjimi komunističnimi državami, ki nas prehitujejo v prelomnih odločitvah in s tem tudi v splošnem napredku.

S preteklostjo nismo opravili

Ko se bo – še zlasti levi del slovenske politike – Slovenija končno soočila in ponotranjila dejstvo, da je Evropski parlament z resolucijo leta 2009 enakovredno obsodil fašizem, nacionalni socializem in komunizem, bomo lažje zadihali. Sramotno sprenevedanje levega dela slovenske politike ob štirikratnem neuspešnem sprejemanju evropske resolucije v državnem zboru in rjovenje po družbenih omrežjih, kako »se spet prekopava kosti«, je nadvse žalosten odraz stanja duha v delu slovenske populacije.

Kruta resnica je, da če ne poznamo preteklosti, nismo zmožni relevantnega presojanja sedanjosti. Pa še to bi dodali stari Rimljani, da smo potemtakem obsojeni na ponavljanje svoje žalostne zgodovine. A bojim se, da je precejšen del slovenskega življa ujet v stare vzorce presojanja, kaj je prav in kaj narobe. To je znova priplavallo na površje ob koalicijskem vlaganju novele zakona o varstvu javnega reda in miru, do katerega je prišlo sredi letošnjega julija. Zdi se, da so vlagatelji, ki so predlanskim sramotno ukinili Muzej slovenske osamosvojitve, lani pa dan spomina na žrtve komunizma, čemur je glasno nasprotovala tudi mednarodna javnost, s svojo raboto čakali na poletne dni in s tem domnevno zmanjšano pozornost javnosti. Skuhali so neužitno mineštro, ki jo bo nemogoče relevantno zagovarjati. Seveda se strinjamo, da so zločini fašizma in nacionalnega socializma vredni obsojanja. A predstavnik koalicije, svobodnjaški poslanec, je ob tem pleničil o komunizmu, ki naj ne bi bil zločinska ideologija. Ob tem je v isti lonce vrgel še »krščanstvo in kolonialni

zem», ki bi ju po vseh politoloških kazalnikih težka uvrstili med ideologije. O kaznovanju spomina na slovenske vaške straže in domobranstvo, ki so bili deležni mnogih strokovno podkrepljenih razjasnitev, pa naj tukaj rečem le, da si tovrstna »koalicijska« obravnava obeh gibanj zasluži oceno »nezadostno, cvek«. Posledični vandalizem pred nekaj dnevi nad križem v Šentjoštu – enem od središč vaških straž – nakazuje, kam vodi tovrstno hujskanje proti nedolžnim ljudem, ki so se v vojni vihri bojevali samo za preživetje sebe in svojih družin.

Spomin na Črno knjigo komunizma

Še krave bi se smejale takšni »kolicijski« zmedi pojmov, poenostavljanju in slabotnemu znanju. Pravijo, da je v politiki vse dovoljeno, a naj doktor zgodovine skupaj s tovariši blagovoli vzeti v roke katero od mnogih publikacij, ki – podprte s številnimi zgodovinskimi viri – pričajo o zločinskosti komunizma. Za začetek morda kar Črno knjigo komunizma francoskega avtorja Stép-hana Courtoisa, potem pa lahko

Pomnik žrtvam totalitarnih režimov – mar nas morajo res Američani učiti, kaj pomeni odnos do človekovega dostojanstva?

nadaljuje s svetovno, evropsko, pa tudi dokaj obsežno slovensko literaturo na to temo. Resnici na ljubo je treba dodati, da so bili zločini fašizma in nacionalnega socializma mednarodno obsojeni (npr. na procesih v Nürnbergu), medtem ko se (redki) procesi proti zločinom komunizma odvijajo preveč obotavljivo in prepočasi. Korake v tej smeri delajo zlasti v Nemčiji in na Poljskem, slovensko pravosodje pa je klecnilo tudi na tem področju, saj so redki procesi (Ribičič, Štorgelj) padli.

Mitomanija se nadaljuje

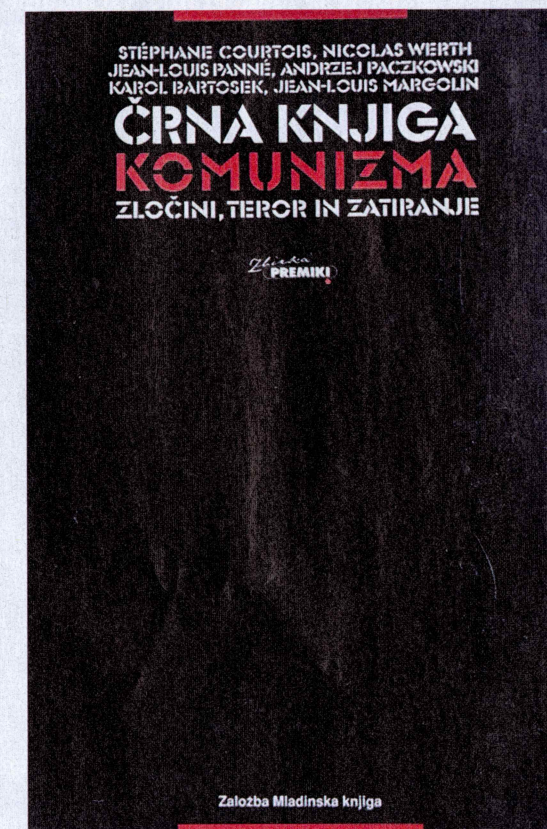
Zato kljub mnogim znanstvenim, strokovnim in drugim publikacijam ter vztrajnemu razkrivanju »temne strani meseca« še vedno vsako leto znova poslušamo izmišljije ob obletnicah obskurnih enobejevskih »bitk«, »dogodkov«, »herojev« itd. Po drugi strani 23. avgust, ki ga v EU zaznamujemo kot dan spomina na žrtve totalitarnih in avtoritarnih režimov, slovenske leve vlade ignorirajo. Pa bi se tudi ob vlaganju novele zakona veljalo spomniti, da sta 23. avgusta 1939 nacionalsociali-

Tudi Evropski parlament je pred 15 leti enotno obsodil vse totalitarne sisteme 20. stoletja. Državni zbor takšnega dejanja še do danes ni zmoغل.

Kruta resnica je, da če ne poznamo preteklosti, nismo zmožni relevantnega presojanja sedanjosti.

Za konec naj se vprašam, kdo si ob tako očitnih maloumnih konstruktih, kot je omenjena zakonska novela, želi ponovitve totalitarnega zla in nemirnega dvajsetega stoletja. Ob tem bi si želela, da bi se tudi na slovenski politični sceni vsi njeni akterji zavedali pomembnosti znane misli, da je treba poznati in ovrednotiti preteklost v vseh razsežnostih, da ne bi ponavljali njenih krvavih zablod. [D]

stična Nemčija in komunistična Sovjetska zveza, ki sta v dvajsetem stoletju povzročili najhujše zločine (vojne zločine, zločine proti človeštvu, genocid), sklenili pogodbo o nenapadanju. Konec septembra 1939 sta obe državi sklenili še t. i. mejno in prijateljsko pogodbo. Obe pogodbi sta vsebovali tajni dodatni protokol, ki je določal interesna območja obeh držav in medsebojno podporo pri okupaciji sosednjih ozemelj. Nemčija in Sovjetska zveza sta začeli drugo svetovno vojno kot zaveznici. Nemčija je napadla Poljsko 1. septembra 1939, Sovjetska zveza pa 17. septembra. Sovjetska zveza je leta 1940 zasedla in priključila tudi baltske države: Estonijo, Latvijo in Litvo. Napadla je tudi Finsko, ki pa se ji je odločno zoperstavila. SZ in Nemčija sta sodelovali na vseh mogočih področjih. Med drugim sta podpisali tri gospodarske sporazume, s čimer sta si medsebojno pomagali graditi vojno industrijo.

Ali poslanci koalicije, ki bi radi še bolj zaščitili NOB, sploh vedo za Črno knjigo komunizma?